

BAITURSYNULY
UNIVERSITY

«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ ӨңІРЛІК
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

КӨПСАЛАЛЫ
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ
МНОГОПРОФИЛЬНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 4

2025

ISSN 2310-3353

BAITURSYNOV
UNIVERSITY

2025 ж., қазан, №4 (80)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: *Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті*

Бас редактор: *Куанышбаев С.Б.*, география ғылымдарының докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

Бас редактордың орынбасары: *Жарлыгасов Ж.Б.*, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Әлімбаев А.Е., философия докторы (PhD), А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Қазақстан.

Балтабаева А.С., Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Әдістемелік орталығы» КММ, Қостанай қ., Қазақстан.

Бережнова Е.В., педагогика ғылымдарының докторы, профессор Ресей Федерациясы Сыртқы істер министрлігінің Мәскеу мемлекеттік Халықаралық қатынастар институты (университеті), Ресей.

Емин Атасой, PhD докторы, Улудаг университеті, Бурса қ., Түркия.

Зоя Микниене, докторы, (PhD) Литва денсаулық туралы ғылым университеті, Каунас қ., Литва Республикасы.

Качеев Д.А., философия ғылымдарының кандидаты, тарих магистрі, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Ксембаева С.К., педагогика ғылымдарының кандидаты, «Торайғыров университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Лина Анастасова, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Бургас еркін университеті, Бургас қ., Болгария.

Медетов Н.А., физика-математика ғылымдарының докторы, «Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Мишулина О.В., экономика ғылымдарының докторы, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Рахимова Э.Е., «№ 1 мектеп-лицей» КММ мұғалімі, «Үздік педагог-2023 жыл», Қостанай қ., Қазақстан.

Соловьев С.А., биология ғылымдарының докторы, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университеті, Ресей.

Скоруходов Д.М., техника ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМББМ, Ресей.

Скударева Г.Н., педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университетінің ректоры, Орехово-Зуево қ., Ресей

Сычева И.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМББМ, Ресей.

Ташев А.Н., экология бойынша биология ғылымдарының кандидаты, орман шаруашылығы университеті, София қ., Болгария.

Уразбоев Г.У., физика-математика ғылымдарының докторы, Ургенч мемлекеттік университеті, Өзбекстан.

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж
Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.
Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 07.11.2023 ж.
Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47
(Редакциялық-баспа бөлімі)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

© Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университеті

№4 (80), октябрь 2025 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель: *Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы*

Главный редактор: *Куанышбаев С.Б.*, доктор географических наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

Заместитель главного редактора: *Жарлыгасов Ж.Б.*, кандидат сельскохозяйственных наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбаев А.Е., доктор философии (PhD), Евразийский гуманитарный институт имени А.К. Кусаинова, Казахстан.

Балтабаева А.С., директор КГУ «Методический центр» Управления образования Костанайской области, г. Костанай, Казахстан.

Бережнова Е.В., доктор педагогических наук, профессор, Московский государственный институт международных отношений (университет) Министерства иностранных дел Российской Федерации, Россия.

Емин Атасой, доктор PhD, Университет Улудаг, г. Бурса, Турция.

Зоя Микниене, доктор (PhD), Литовский университет наук здоровья, г. Каунас, Республика Литва.

Качеев Д.А., кандидат философских наук, магистр истории, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Ксембаева С.К., кандидат педагогических наук, НАО «Торайгыров университет», Казахстан.

Лина Анастасова, доктор социологии, Бургасский свободный университет, г. Бургас, Болгария.

Медетов Н.А., доктор физико-математических наук, НАО «Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова», Казахстан.

Мишулина О.В., доктор экономических наук, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Рахимова Э.Е., учитель, КГУ «Школа-лицей № 1», «Лучший педагог-2023 года», г. Костанай, Казахстан.

Соловьев С.А., доктор биологических наук, Новосибирский государственный университет экономики и управления, Россия.

Скороходов Д.М., кандидат технических наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Скударева Г.Н., доктор педагогических наук, профессор, ректор Государственного гуманитарно-технологического университета, г. Орехово-Зуево, Россия.

Сычева И.Н., кандидат сельскохозяйственных наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Ташев А.Н., кандидат биологических наук по экологии, Лесотехнический университет, г. София, Болгария.

Уразбоев Г.У., доктор физико-математических наук, Ургенчский государственный университет, Узбекистан.

Свидетельство о регистрации № 5452-Ж
выдано Министерством информации Республики Казахстан 17.09.2004 г.
Переучёт периодического печатного издания 07.11.2023 г.
Подписной индекс 74081

Адрес редакции:

110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынұлы, 47
(Редакционно-издательский отдел)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

© Костанайский региональный университет
имени Ахмет Байтұрсынұлы

**БІЛІМ БЕРУ
ОБРАЗОВАНИЕ**

ӘОЖ 004.738

Бекбулатова, А.Б.,
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі,
№15 жалпы білім беретін мектебі,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

**«АДАЛ АЗАМАТ» БІРТҮТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДА
БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ МЕДИАСАУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ МАҢЫЗЫ****Түйін**

Мақалада мектептің тәрбие жұмысындағы маңызды бағыттардың бірі ретінде медиасауаттылықтың маңызы қарастырылады. Зерттеу бірыңғай тәрбие бағдарламасы «Адал Азаматты» іске асыру контекстінде жүргізіледі. Адал, жауапты және саналы азаматты қалыптастыруда сыни тұрғыдан ойлаудың, ақпаратты талдау мен бағалау қабілетінің рөлі ерекше атап өтіледі. Оқушылардың медиасауаттылығын дамыту бойынша негізгі жұмыс түрлері мен әдістері ұсынылады: сыни сағаттарына интеграция, жобалық қызмет, ата-аналармен ынтымақтастық, педагогтардың біліктілігін арттыру. Медиасауаттылықтың адамгершілік бағдарларды қалыптастыруға және теріс ақпараттық ықпалдарға қарсы тұруға ықпал ететіні көрсетіледі, бұл «Адал Азамат» бағдарламасының мақсаттарына толық сәйкес келеді.

Түйінді сөздер: медиасауаттылық, Адал Азамат, тәрбие, сыни тұрғыдан ойлау, цифрлық қауіпсіздік, ақпараттық мәдениет, цифрлық этика, азаматтық тәрбие.

1 Кіріспе

Қазіргі қоғамды ақпараттық технологиялар мен медиа кеңістіктің үздіксіз ағымынсыз елестету мүмкін емес. Осындай жағдайда оқушылардың медиасауаттылығын дамыту айрықша маңызға ие болып отыр [1, 184 б.]. Қазақстан Республикасында парасатты, адал әрі жауапты азаматты қалыптастырудың негізгі тетіктерінің бірі – бірыңғай тәрбие бағдарламасы «Адал Азамат» болып табылады [2, 72 б.]. Осы мақалада аталмыш бағдарлама аясында медиасауаттылықтың адамгершілік және азаматтық тәрбиенің ажырамас құрамдас бөлігі ретіндегі рөлі қарастырылады. **Тақырыптың өзектілігіне тоқталсақ**, балалар мен жасөспірімдер – цифрлық технологиялардың белсенді тұтынушылары. Интернет, әлеуметтік желілер, мессенджерлер мен бейне-платформалар олардың көзқарастарын, талғамдарын және құндылықтарын қалыптастырады. Алайда оқушылар жиі жалған жаңалықтардың, түрлі манипуляциялардың, деструктивті мазмұндағы ақпараттардың ықпалына ұшырайды. Сыни тұрғыдан ойлау қабілетін және ақпаратты талдау дағдыларын дамытпайынша, ақпараттық қоғамның саналы әрі лайықты мүшесін тәрбиелеу мүмкін емес. **Сондықтан**, «Адал Азамат» бағдарламасы жоғары адамгершілік құндылықтарды, патриотизмді, адалдықты және құқықтық сананы қалыптастыруды көздейді. Бұл бағдарлама мектептен тек дәстүрлі тұрғыдағы тәрбие іс-шараларын ғана емес, сонымен бірге цифрлық мәдениетті қалыптастыруды да талап етеді. Осы тұрғыда медиасауаттылық әлемді саналы түрде қабылдаудың басты кілтіне айналып отыр. Бұл бағдарлама өз алдына мақсаты мен міндеттерін **қойып отыр**.

«Адал Азамат» бағдарламасы аясында азаматтық және адамгершілік тәрбиенің бір бөлігі ретінде оқушылардың медиасауаттылығын қалыптастыру негізгі **мақсаты болып табылады**.

Міндеттері:

- Медиадан алынған ақпаратқа қатысты сыни тұрғыдан ойлауды тәрбиелеу;

- Ақпарат көздерін талдау, салыстыру және тексеру дағдыларын дамыту;
- Цифрлық ортадағы этикалық және жауапты мінез-құлыққа құндылықтық қатынасты қалыптастыру;
- Интернет қауіпсіздігі мен цифрлық этикет саласындағы құқықтық сауаттылық деңгейін арттыру [2, 72 б.].

2 Материалдар мен әдістер

«Адал Азамат» тәрбиелік бағдарламасы аясында оқушылардың медиасауаттылығын зерттеу және практикалық тұрғыдан жүзеге асыру барысында ақпаратқа сыни көзқарасты қалыптастыруға, цифрлық мәдениетті дамытуға және азаматтық жауапкершілікті арттыруға бағытталған әртүрлі материалдар мен әдістер қолданылды. Зерттеу барысында пайдаланылған материалдар: Қазақстан Республикасы Білім министрлігі бекіткен «Адал Азамат» тәрбие бағдарламасы; Оқушылардың медиасауаттылығын дамытуға арналған әдістемелік нұсқаулықтар (соның ішінде ЮНЕСКО, Медиабілім беру институты және білім беру платформаларының материалдары); Цифрлық оқыту мен интерактивті жұмыс платформалары (Kahoot, Padlet, Google Forms, Canva), Оқушылардың жас ерекшелігіне бейімделген жалған жаңалықтар, манипулятивті контент және позитивті медиа оқиғалардың үлгілерін пайдаландық.

Сонымен қатар, зерттеу барысында **кейс-стади әдісі** медиакөңістіктен алынған практикалық жағдайларда пайдаланылды (мысалы, әлеуметтік желілерде фейктердің таралуы, интернет-алаяқтық, кибербуллинг). Оқушылар осы жағдайларды талдап, олардың себептерін, салдарын және шешу жолдарын анықтады. Осыған байланысты оқушылар медиажобалар жасады: бейнероликтер, мақалалар, буклеттер, презентациялар. Бұл жұмыстар адалдықты, цифрлық этиканы және интернеттегі қауіпсіз мінез-құлықты насихаттауға бағытталды. Әсіресе, оқушылар арасында «Интернеттегі барлық ақпаратқа сенуге бола ма?», «Медиа саласында сөз бостандығының шекарасы», «Цифрлық із – біз желіде артымыздан не қалдырамыз?» сияқты тақырыптарда талқылаулар, пікірсайыс түрінде ұйымдастырылды.

Оқушылар мен ата-аналар арасында медиасауаттылық деңгейін, цифрлық этикаға көзқарасын және ақпарат тұтыну дағдыларын анықтау мақсатында сауалнамалар жүргізілді. Цифрлық қауіпсіздік тақырыбы бойынша викториналар, рөлдік ойындар, онлайн-квестер, сондай-ақ фейктерді әшкерелеу және манипуляцияларды тануға бағытталған тапсырмалар қолданылды. Іс-шаралар барысында оқушылардың белсенділігі мен қатысу деңгейі бақыланды. Сондай-ақ, сабақтардың қорытындысында рефлексивті талқылаулар өткізілді.

3-4 зерттеу нәтижелері мен талқылаулар

Зерттеу Қостанай қаласындағы КММ «№15 жалпы білім беретін мектептің» 7-сыныптары мен 9-сыныптарында 2025 жылдың ақпанынан мамырына дейін жүргізілді. Зерттеуге 64 оқушы, сондай-ақ алты сынып жетекшісі және 40 ата-ана қатысты.

Зерттеу барысында бірнеше әдістер **қолданылды**:

- оқушылар мен ата-аналарға сауалнама жүргізу;
- медиасауаттылық деңгейін анықтауға арналған тестілеу;
- сынып сағаттары мен жобалық жұмыстар барысында бақылау;
- оқушылардың шығармашылық жұмыстарына талдау жасау (презентациялар, бейнероликтер, постерлер);
- өткізілген іс-шаралардан кейін рефлексия және шағын сұхбаттар жүргізу.

1 кесте – Зерттеу нәтижесі

Көрсеткіш	Жобаға дейін	Жобадан кейін
Жалған жаңалықты шынайысынан ажырата алады	28%	72%
Ақпарат көздерін тексереді	34%	68%
Цифрлық мінез-құлықтың қауіптерін (кибербуллинг, деректердің таралуы және т.б.) түсінеді	41%	77%
Әлеуметтік желілерде жауапкершілік танытады (этикет, бедел)	36%	69%

Сонымен, «Адал Азамат» тәрбиелік бағдарламасы аясында оқушылардың медиасауаттылығын қалыптастыруға бағытталған іс-шараларды жүзеге асыру барысында мынадай нәтижелер алынды:

1. Жүргізілген анкеталар мен бақылаулар көрсеткендей, тақырыптық сабақтарға қатысқаннан кейін:

- оқушылардың 70%-дан астамы ақпарат көздерін жүйелі түрде тексере бастады;
- 65%-ы жалған жаңалықтарды шынайы ақпараттан ажырата алатын болды;
- шамамен 60%-ы әлеуметтік желілердегі өз мінез-құлқын саналы түрде реттей бастады (пост жариялауды шектеу, жеке деректерді қорғау және т.б.). **Бұл зерттеуден оқушылардың ақпаратпен жұмыс істеудегі саналы көзқарасының артуын байқадық.**

2. Жобалық және пікірталас жұмыстарын енгізгеннен кейін:

- оқушылар ақпаратты тұтытуда аналитикалық тәсілге көбірек қызығушылық таныта бастады;

- оқушылар цифрлық этика, медидағы манипуляциялар, блогерлердің ықпалы мен ақпараттық арандатулар мәселелерін белсенді талқылады;

- мектепте немесе онлайн ортада оқушылар өздері жалған ақпаратты анықтап, оған назар аудару жағдайларының саны артты. Осыған байланысты **цифрлық ортадағы сыни ойлау мен жауапкершілікті қалыптастыруымыз қажет.**

3. Ата-аналар балалардың медиаконтентті өздерімен талқылай бастағанын, жаңалықтарға қатысты пікір сұрайтынын және қаралған бейнематериалдарды іріктей білетінін атап өтті; Педагогтар медиасауаттылық пен цифрлық мәдениет мәселелері бойынша әрі қарай білім алуға қызығушылық танытты; «Медиакеңістіктегі қауіпсіз мінез-құлық» тақырыбы бойынша ата-аналардың қатысуымен кемінде 5 бірлескен іс-шара ұйымдастырылды. **Бұл іс-шарадан кейін ата-аналар мен педагогтердің қатысу белсенділігінің артуын көре аламыз.**

Зерттеу нәтижелері мектептің тәрбиелік жұмысына медиасауаттылықты интеграциялаудың «Адал Азамат» бағдарламасы шеңберінде өзектілігін дәлелдейді. Қазіргі жағдайда балалар мен жасөспірімдер интернет пен әлеуметтік желілерде күн сайын мол ақпарат көлеміне тап болып отырғандықтан, сыни ойлау, медиаконтентті талдау және бағалау дағдылары өмірлік маңызы бар қажеттілікке айналууда.

«Адал Азамат» бағдарламасын іске асыру аясында №15 мектеп базасында 7-9 сынып оқушылары арасында медиасауаттылықты қалыптастыру бойынша жүргізілген жұмыс бұл тақырыптың жоғары өзектілігі мен практикалық маңыздылығын көрсетті. Бастапқы кезеңде оқушылардың басым бөлігінде ақпараттық қауіпсіздік қағидаттары, цифрлық этика және медиаконтентті сыни қабылдау туралы білім деңгейі төмен болды. Көпшілігі шынайы ақпаратты жалған жаңалықтардан ажырата алмады, әлеуметтік желілердегі жарияланымдардың салдары туралы ойланбады және манипулятивті контенттің құрбанына жиі айналды [3, 45 б.].

Медиажобаларды жүзеге асыру және ата-аналармен тақырыптық жиналыстар өткізу оқушылардың ақпараттық саналығын арттыруға мүмкіндік берді. Жұмыс барысында оқушылар ақпаратты тексеруге, медиаматериалдарды шынайылық пен этика тұрғысынан талқылауға көбірек қызығушылық таныта бастады, сондай-ақ цифрлық ортадағы өз мінез-құлқына жауапкершілікпен қарауға дағдыланды. Балалардың өздері жасаған ақпараттық материалдар (бейнероликтер, презентациялар, плакаттар) медиаконтентті талдау және оны дербес бағалау дағдыларын бекітуге ықпал етті.

Іс-шаралардың табысты өтуіне ата-аналарды тартудың ерекше рөлі болды. Ата-аналар жиналыстары цифрлық ортадағы қауіптерді ашық талқылауға және балалардың ақпараттық мәдениетін дамыту жолдарын бірлесіп іздеуге арналған алаңға айналды. Бұл отбасының тәрбие жұмысына қолдау көрсетуге деген қызығушылығын арттырды және білім беру процесінің қатысушылары арасындағы өзара әрекеттестікті нығайтты [4, 15 б.].

Дегенмен, белгілі бір қиындықтар да анықталды. Негізгісі – оқушылардың медиасауаттылық деңгейінің бастапқыда төмен болуы, бұл қосымша уақытты қажет етті және әдістемелік материалдарды жас ерекшеліктеріне бейімдеуді талап етті. Сонымен қатар, балаларды бейресми сипаттағы жобаларға тарту үшін қосымша мотивациялық жұмыстар жүргізілді.

Осылайша, алынған нәтижелер «Адал Азамат» бағдарламасы аясындағы тәрбие жұмысына медиасауаттылықты енгізу тек өзекті ғана емес, сонымен қатар тиімді екенін дәлелдейді. Алдағы уақытта жұмыстың нәтижелілігін арттыру үшін бұл бағыттағы іс-әрекеттерді жүйелеу, медиа қауіпсіздік пен цифрлық этика тақырыптарын сынып сағаттарының тұрақты тәжірибесіне енгізу, сондай-ақ ата-аналар мен педагогтардың оқушылардың цифрлық мәдениетін қалыптастыруға белсенді қатысуын кеңейту ұсынылады.

Парақшаларын саналы жүргізу, басқа пайдаланушылардың цифрлық құқықтарын құрметтеу сияқты әрекеттер белсенді түрде байқалды [5, 96 б.].

Алынған деректер медиасауаттылықты дамыту «Адал Азамат» бағдарламасының негізгі мақсаттарына – адал, жауапты әрі әділ азамат тәрбиелеуге – тікелей ықпал ететінін көрсетті. Медиа кеңістікте ақиқат пен жалғанды ажырата білу, манипуляция мен кибербуллингке қарсы тұру оқушының ішкі этикалық ұстанымын қалыптастырумен тығыз байланысты.

Сонымен қатар, ата-аналар мен педагогтардың белсенді қатысуы да оң фактор ретінде бағаланды. Арнайы кездесулер мен тренингтердің арқасында олар цифрлық мәдениет пен ақпараттық қауіпсіздік мәселелеріне көбірек көңіл бөле бастады. Бұл – білім беру процесінің барлық қатысушылары: оқушылар, мұғалімдер, ата-аналар медиамәдениетті қалыптастыруға тартылған кешенді тәсілдің қажеттілігін айқындайды.

Алайда жұмыс барысында белгілі бір қиындықтар да анықталды. Атап айтқанда, медиа кеңістіктегі манипулятивтік тәсілдер туралы бастапқы хабардарлықтың төмендігі, кейбір педагогтардың цифрлық құзыреттілігінің жеткіліксіздігі, сондай-ақ медиасауаттылық бойынша толыққанды жүйелі жұмыс жүргізуге арналған оқу уақытының шектеулігі байқалды.

5 Қорытынды

Медиасауаттылық элементтерін «Адал Азамат» бағдарламасы аясындағы тәрбиелік жұмысқа енгізу оқушылардың сыни ойлау, цифрлық этика және азаматтық жауапкершілік дағдыларын орнықты қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл бүкіл бағдарламаның тиімділігін арттырып, оны қоғамның цифрлануы жағдайында одан әрі өзекті етеді.

1. «Адал Азамат» бағдарламасы аясындағы тәрбие процесінің негізгі элементі болып табылатын медиасауаттылық оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын, жауапкершілігін және цифрлық кеңістіктегі этикалық ұстанымын қалыптастыруға ықпал етеді.

2. Медиажобаларды енгізу және ата-аналар жиналыстарын ұйымдастыру оқушылар мен олардың отбасыларының ақпараттық қауіпсіздік, жалған жаңалықтарды тану және интернеттегі этикалық мінез-құлық мәселелеріндегі саналы деңгейін айтарлықтай арттырады.

3. 7-9 сынып оқушылары арасында медиасауаттылықтың бастапқы деңгейі төмен болғанына қарамастан, жүйелі және мақсатты жұмыс медиаақпаратты талдау мен бағалау дағдыларын едәуір жетілдіруге мүмкіндік береді.

4. Педагогтар мен ата-аналардың тәрбие процесіне белсенді қатысуы білім беру қауымдастығының барлық қатысушылары арасындағы өзара әрекеттестікті нығайтып, «Адал Азамат» бағдарламасын жүзеге асырудың тиімділігін арттырады.

5. Медиасауаттылықты одан әрі дамыту үшін бағдарламаның мазмұнын кеңейтіп, оқу процесіне цифрлық этика мен сыни ойлауды интеграциялау, сондай-ақ педагогтардың тұрақты қолдауын және біліктілігін арттыруды қамтамасыз ету қажет.

Оқушылардың ақпаратпен жұмыс істеудегі саналы көзқарасының артуы мақсатты түрде жүргізілген қысқа мерзімді іс-шаралардың өзі медиаконтентті тұтынуға деген қатынасты өзгерте алатынын көрсетеді. Әсіресе маңыздысы – оқушылар тек «фейк», «манипу-

ляция», «цифрлық із» секілді терминдерді ғана біліп қоймай, алынған білімді күнделікті өмірде қолдана бастады.

Осылайша, алдағы уақытта қажет:

- бұл бағыттағы тәрбиелік жұмысты кеңейту және жүйелеу;
- медиасауаттылық тақырыптарын сынып сағаттарының бағдарламасына және таңдау курстарына енгізу;
- педагогтердің цифрлық этика мен ақпараттық қауіпсіздік мәселелері бойынша біліктілігін арттыру;
- ата-аналармен және сыртқы ұйымдармен (мысалы, киберполиция, медиаорталықтар, волонтерлік қозғалыстар) белсенді ынтымақтастық орнату.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Рахимов, А.А. Қазіргі білім беру жүйесіндегі медиасауаттылық: теория және практика. – Алматы: ҚазҰУ, 2020. – 184 б.
- 2 Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі. «Адал Азамат» біріккен тәрбиелік бағдарламасы. – Нұр-Сұлтан, 2023. – 72 б. – URL: <https://www.edu.gov.kz/adal-azamat>.
- 3 Касимова, Ж.Р. Оқушыларда медиасауаттылықты қалыптастыру сыни ойлау қабілетін дамыту шарты ретінде // Қазақстандағы тәрбие және білім беру. – 2021. – № 2. – Б. 45-52.
- 4 Hobbs, R. Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom. – Corwin, 2017. – 304 p.
- 5 UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. – Paris: UNESCO, 2021. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370935>.
- 6 Круглова, Т.А. Балалардың цифрлық кеңістіктегі ақпараттық қауіпсіздігі // Цифрлық мәдениет хабаршысы. – 2022. – № 1. – Б. 15-24.
- 7 Ермекбаев, М.Т. Оқушылардың цифрлық этикасы және қауіпсіздігі: әдістемелік ұсынымдар. – Алматы: «Білім» баспасы, 2022. – 96 б.

БЕКБУЛАТОВА, А.Б.

ЗНАЧЕНИЕ МЕДИАГРАМОТНОСТИ УЧЕНИКОВ В РЕАЛИЗАЦИИ КОМПЛЕКСНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «АДАЛ АЗАМАТ»

В условиях современного информационного общества медийное сообщество становится неотъемлемой частью воспитательной работы в образовательных учреждениях. В статье рассматривается опыт реализации единой воспитательной программы «Адал Азамат», особое внимание уделяется формированию у учащихся навыков критического анализа медиаконтента, ответственного поведения в цифровой среде и цифровой этики.

Проведенные медиапроекты и родительские собрания способствовали повышению осведомленности учащихся 7-9 классов школы № 15 об угрозах и методах противодействия ложной информации в информационной среде. Несмотря на низкий начальный уровень медийности, целенаправленная воспитательная работа позволила значительно улучшить знания и компетенции учащихся.

Результаты исследования доказывают, что интеграция медийного сообщества в программу «Адал Азамат» способствует воспитанию честного, ответственного и активного гражданина, формированию личности, способной сознательно воспринимать и создавать медиаконтент. Для достижения устойчивого результата предлагается систематическое внедрение тем медийного сообщества в учебный и воспитательный процесс, а также активное взаимодействие с родителями и педагогами.

Ключевые слова: *медиаграмотность, Адал Азамат, образование, критическое мышление, цифровая безопасность, информационная культура, цифровая этика, гражданское образование*

BEKBULATOVA, A.B.

IMPORTANCE OF STUDENTS' MEDIA LITERACY IN THE IMPLEMENTATION OF THE "ADAL AZAMAT" COMPREHENSIVE EDUCATIONAL PROGRAM

In the context of today's information society, the media community is becoming an integral part of educational and upbringing efforts in educational institutions. This article explores the implementation of the unified "Adal Azamat" (Honest Citizen) educational program with particular attention given to

developing students' skills in critical analysis of media content, responsible behavior in the digital environment, and digital ethics.

The media projects and parent-teacher meetings contributed to raising awareness among 7th to 9th grade students of School No. 15 about the threats and methods of countering false information in the information environment. Despite a low initial level of media literacy, targeted educational efforts significantly improved students' knowledge and competencies.

The research results demonstrate that the integration of the media community into the "Adal Azamat" program contributes to the upbringing of an honest, responsible, and active citizen, and to the development of a personality capable of consciously perceiving and creating media content. To achieve sustainable results, it is recommended to systematically incorporate media community topics into the educational and upbringing process, as well as to actively engage with parents and educators.

Key words: media literacy, Adal Azamat, education, critical thinking, digital security, information culture, digital ethics, civic education.

Авторлар туралы мәліметтер:

Бекбулатова Ақмарал Балгабаевна – қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, 15 жалпы білім беретін мектебі. Қостанай қ, Қазақстан Республикасы.

Бекбулатова Ақмарал Балгабаевна – учитель казахского языка и литературы, Общеобразовательная школа № 15, г. Костанай, Республика Казахстан.

Bekbulatova Akmaral Balgabayevna – Teacher of Kazakh Language and Literature, Comprehensive school No 15, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

УДК 37.373.31

Елеусизова, Г.А.,

магистрант 1 курса ОП «Педагогика и психология», КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан

Утегенова, Б.М.,

ассоциированный профессор, кандидат педагогических наук кафедры педагогики, психологии и специального образования, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИСПОЛЬЗОВАНИИ СТРАТЕГИЙ ОРГАНИЗАЦИИ КОЛЛЕКТИВНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аннотация

В статье рассматривается роль цифровых технологий в реализации стратегий коллективного взаимодействия в начальной школе. Исследование направлено на выявление эффективности интеграции цифровых инструментов, таких как интерактивные платформы, облачные сервисы и виртуальные доски, в организацию групповой работы младших школьников. В статье дано описание исследования: в рамках эксперимента в четырех классах начальной школы (92 учащихся, 7–9 лет) проводилось внедрение цифровых технологий в учебный процесс по предметам «Познание мира» и «Русский язык». Показаны методы диагностики, видеонаблюдения, экспертной оценки и статистического анализа. Результаты исследования отражают рост академических достижений обучающихся, улучшение коммуникативных навыков и ИКТ-грамотности. Анализ данных подтверждает, что цифровые

МАЗМҰНЫ

БІЛІМ БЕРУ

Бекбулатова, А.Б. «АДАЛ АЗАМАТ» БІРТҰТАС ТӘРБИЕ БАҒДАРЛАМАСЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ МЕДИАСАУАТТЫЛЫҒЫНЫҢ МАҢЫЗЫ.....3

Елеусизова, Г.А., Утегенова, Б.М. БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ҰЖЫМДЫҚ ӨЗАРА ӨРЕКЕТТЕСУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ СТРАТЕГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ 8

Казкенова, М.С., Утегенова, Б.М. ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖАСАҚ БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТАРДЫ ТӘЖІРИБЕГЕ БАҒДАРЛАНҒАН ОҚЫТУ МОДЕЛІ РЕТІНДЕ.....16

Карпова, К.В., Калимжанова, Р.Л. ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАҒЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ МАЗАСЫЗДЫҒЫН ТӨМЕНДЕТУДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ СТРАТЕГИЯЛАРЫ.....26

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ

Әбсадық, А.А., Симонова, А.С. Б. МАНСҰРОВТЫҢ «СҰЛТАН БЕЙБАРС» ФИЛЬМІНДЕГІ ОТАН МЕН ТҮБІРІН ІЗДЕУ ТАҚЫРЫБЫ.....34

Қожанұлы, М. АДАМНЫҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ ТУРАЛЫ БІРЕР СӨЗ 38

Шолтанбаева, Г.А., Адиллов, Н.Е. КИЗ ҮЙ КӨШПЕЛІ ӨРКЕНИЕТТІҢ КИЕЛІ МҰРАСЫ 50

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ

Майер, Ф.Ф., Нарижняя, И.И. КАРАТЕОДОРИЯНЫҢ ЕРЕКШЕ ТҮРІНІҢ БІР ФУНКЦИЯСЫ ТУРАЛЫ 55

Тажиев, С.Р., Тоқтар, Ә.Т., Нұрғазиева, А.А., Мұртазин, Е.Ж. ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫНДАҒЫ ҚЫРҒЫЗ АЛАТАУЫНЫҢ ЕТЕГІНДЕГІ ЖЕРАСТЫ СУЛАРЫНЫҢ РЕСУРСТЫҚ ӘЛЕУЕТІ 64

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ВЕТЕРИНАРИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ

Бабич, Е.А., Швецова, Т.В., Мухтаров, Н.С. СЫЗЫҚТЫҚ СЫРТҚЫ БАҒАЛАУ ЖӘНЕ ОНЫ САУЫН МАЛ ОТАРЫНДА ПАЙДАЛАНУ 73

Мухтаров, Н.С., Елеуов, Б.М., Адырбаев, Е.М., Балабаев, Б.К. СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ЖАҒДАЙЫНДА КҮЗДІК БИДАЙ ЕГІСТЕРІНЕ ФУНГИЦИДТЕРДІҢ ӘСЕРІ 80

Мухтаров, Н.С., Елеуов, Б.М., Адырбаев, Е.М., Балабаев, Б.К. СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН ЖАҒДАЙЫНДА РАПС ЕГІСТЕРІНДЕ ИНСЕКТИЦИДТЕРДІҢ ӘСЕРІН БАҒАЛАУ 90

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР

Байжанова, Л.А.-Н. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЕТ ӨНДІРІСІ САЛАСЫНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ: АЙМАҚТЫҚ ТАЛДАУ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ.....101

МЕРЕЙТОЙЛЫҚ ҚҰТТЫҚТАУЛАР.....108

АВТОРЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА 110

СОДЕРЖАНИЕ**ОБРАЗОВАНИЕ**

<i>Бекбулатова, А.Б.</i> ЗНАЧЕНИЕ МЕДИАГРАМОТНОСТИ УЧЕНИКОВ В РЕАЛИЗАЦИИ КОМПЛЕКСНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ «АДАЛ АЗАМАТ»	3
<i>Елеусизова, Г.А., Утегенова, Б.М.</i> РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ИСПОЛЬЗОВАНИИ СТРАТЕГИЙ ОРГАНИЗАЦИИ КОЛЛЕКТИВНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	8
<i>Казкенова, М.С., Утегенова, Б.М.</i> ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ОТРЯД КАК МОДЕЛЬ ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ	16
<i>Карпова, К.В., Калимжанова, Р.Л.</i> ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ СНИЖЕНИЯ ТРЕВОЖНОСТИ СТУДЕНТОВ В ВУЗЕ.....	26

ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

<i>Әбсадық, А.А., Симонова, А.С.</i> ТЕМА РОДИНЫ И ПОИСКА ИСТОКОВ В ФИЛЬМЕ Б.МАНСУРОВА «СУЛТАН БЕЙБАРС»	34
<i>Қожданұлы, М.</i> НЕСКОЛЬКО СЛОВ О ВОЗРАСТНЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ЧЕЛОВЕКА	38
<i>Шолпанбаева, Г.А., Адилев, Н.Е.</i> ЮРТА – СВЯЩЕННОЕ НАСЛЕДИЕ КОЧЕВОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ.....	50

ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

<i>Майер, Ф.Ф., Нарижня, И.И.</i> ОБ ОДНОЙ ФУНКЦИИ КАРАТЕОДОРИ СПЕЦИАЛЬНОГО ВИДА.....	55
<i>Тажиев, С.Р., Тоқтар, Ә.Т., Нургазиева, А.А., Муртазин, Е.Ж.</i> РЕСУРСНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ПОДЗЕМНЫХ ВОД ПРЕДГОРИЙ КЫРГЫЗСКОГО АЛАТАУ В ЖАМБЫЛСКОЙ ОБЛАСТИ	64

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ, ВЕТЕРИНАРНЫЕ НАУКИ

<i>Бабич, Е.А., Швецова, Т.В., Мухтаров, Н.С.</i> ЛИНЕЙНАЯ ОЦЕНКА ЭКСТЕРЬЕРА И ЕЁ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В СТАДАХ МОЛОЧНОГО СКОТА	73
<i>Мухтаров, Н.С., Елеуов, Б.М., Адырбаев, Е.М., Балабаев, Б.К.</i> ДЕЙСТВИЕ ФУНГИЦИДОВ В ПОСЕВАХ ПШЕНИЦЫ ОЗИМОЙ В УСЛОВИЯХ СЕВЕРНОГО КАЗАХСТАНА	80
<i>Мухтаров, Н.С., Елеуов, Б.М., Адырбаев, Е.М., Балабаев, Б.К.</i> ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ ИНСЕКТИЦИДОВ НА ПОСЕВЫ РАПСА В УСЛОВИЯХ СЕВЕРНОГО КАЗАХСТАНА.....	90

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

<i>Байжанова, Л.А.-Н.</i> ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ МЯСНОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ.....	101
---	-----

ЮБИЛЕЙНЫЕ ПОЗДРАВЛЕНИЯ.....	108
------------------------------------	-----

ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ	113
-------------------------------------	-----

CONTENT

EDUCATION

Bekbulatova, A.B. IMPORTANCE OF STUDENTS' MEDIA LITERACY IN THE IMPLEMENTATION OF THE “ADAL AZAMAT” COMPREHENSIVE EDUCATIONAL PROGRAM 3

Yeleussizova, G.A., Utegenova, B.M. THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN USING STRATEGIES FOR ORGANIZING COLLECTIVE INTERACTION IN PRIMARY SCHOOLS 8

Kazkenova, M.S., Utegenova, B.M. PEDAGOGICAL TEAM AS A MODEL OF PRACTICE-ORIENTED TRAINING FOR FUTURE TEACHERS 16

Karpova, K.V., Kalimzhanova, R.L. PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STRATEGIES FOR REDUCING STUDENTS’ ANXIETY IN HIGHER EDUCATION 26

HUMANITIES AND ARTS

Absadyk, A.A., Simonova, A.S. THE THEME OF HOMELAND AND THE SEARCH FOR ROOTS IN B. MANSUROV’S FILM “SULTAN BEIBARS” 34

Kozhanuly, M. A FEW WORDS ABOUT THE AGE CHARACTERISTICS OF A PERSON 38

Sholpanbayeva, G.A., Adilov, N.Ye. YURT IS A SACRED HERITAGE OF A NOMADIC CIVILIZATION 50

NATURAL SCIENCES

Mayer, F.F., Narizhnyaya, I.I. ON A SPECIAL TYPE OF CARATHÉODORY FUNCTION 55

Tazhiyev, S.R., Toktar, A.T., Nurgaziyeva A.A., Murtazin Ye.Zh. GROUNDWATER RESOURCE POTENTIAL OF THE FOOTHILLS OF THE KYRGYZ ALATAU IN THE ZHAMBYL REGION 64

AGRICULTURAL, VETERINARY SCIENCES

Babich Ye.A., Shvetsova T.V., Mukhtarov N.S. LINEAR BODY CONFORMATION ASSESSMENT AND ITS USE IN DAIRY CATTLE HERDS 73

Mukhtarov, N.S., Yeleuov, B.M., Adyrbayev, Ye.M., Balabayev, B.K. THE EFFECT OF FUNGICIDES ON WINTER WHEAT CROPS IN THE CONDITIONS OF NORTHERN KAZAKHSTAN 80

Mukhtarov, N.S., Yeleuov, B.M., Adyrbayev, Ye.M., Balabayev, B.K. ASSESSMENT OF THE IMPACT OF INSECTICIDES ON RAPESEED CROPS IN THE CONDITIONS OF NORTHERN KAZAKHSTAN 90

SOCIAL SCIENCES

Baizhanova, L.A.-N. INVESTMENT POTENTIAL OF KAZAKHSTAN’S MEAT INDUSTRY: REGIONAL ANALYSIS AND INTERNATIONAL EXPERIENCE 101

ANNIVERSARY CONGRATULATIONS 108

INFORMATION FOR AUTHORS 116

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректорлар: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерлік беттеу: *С. Красикова, И. Милокумова*

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректоры: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерная верстка: *С. Красикова, И. Милокумова*

Басуға 08.10.2025 ж. берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 9,0 б.т.
Тапсырыс № 031

Подписано в печать 08.10.2025 г.
Формат 60x84/8. Объем 9,0 п.л.
Заказ № 031

Ахмете Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университетіндегі
редакциялық-баспа бөлімінде басылған
Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47

Отпечатано в редакционно-издательском отделе
Костанайского регионального университета
имени Ахмет Байтұрсынұлы
г. Костанай, ул. Байтұрсынова, 47